

Dels empresaris tradicionals a l'amo Santacreu, passant pel Cercle d'Economia

JOSEP PERNAU

70

He d'escriure sobre el “Diario de Barcelona” i repasso papers. Davant meu apareix la llista de gent amb la que vaig treballar durant més de set anys, des del mes de novembre de 1969 fins el febrer de 1977, i observo que la majoria dels que llavors eren més joves han figurat en l'equip directiu dels mitjans de comunicació de Catalunya en els anys de la transició i la democràcia. Un total de 19 han estat directors i subdirectors, i quasi tots ells segueixen fent front a les responsabilitats d'aquells càrrecs. Penso que això vol dir alguna cosa. Podria parlar d'aquella redacció, en anys difícils, però plens d'esperances, en els que vàrem treballar apassionadament, sense tenir en compte els horaris. Podria parlar d'aquella redacció, que es va anar formant lentament, amb criteris molt clars de selecció, i que es va desfer traumàticament quan jo ja no hi era. Però deixo el tema apuntat perquè algú, des de fora i sense lligams afectius, el desenvolupi algun dia, si ho creu d'interès.

Remeno papers i apareix davant meu un feix d'amenaques per escrit i de retalls que parlen de l'explosió d'un artefacte

incendiari a la porta del periòdic, l'estiu de 1975. Trobo també molts papers de solidaritat amb els que érem dins. Surten papers també de l'agressió que va sofrir el redactor Carles Sánchez Costa, per part dels anomenats "incontrolats". La memòria és plena, per altra banda, de gent que amenaçava per telèfon, entre ells un cap superior de Policia, que em va anunciar que "la próxima vez le voy a pegar cuatro hostias". Això sí, després d'haver demanat la baixa del cos i de l'Exèrcit, perquè a més de policia era militar. De paisà a paisà, perquè com deia ell "los navarros somos muy nobles". Però tot allò, vist des d'ara, no té res d'important. Fèiem el que podíem fer i potser una mica més. Era el que havíem de fer. I si de vegades ens amenaçaven per escrit o per telèfon, assenyalant fins i tot l'adreça del col·legi dels fills i si el carrer de casa nostra era fosc quan tornàvem de nit, allò entrava en el nostre sou, com em va dir Rodolfo Martín Villa, governador civil de Barcelona, quan un cop vaig anar a denunciar-li aquells fets.

Podria parlar dels directors, de Josep Tarín Iglesias i de Manuel Martín Ferrand, amb els que vàrem treballar a gust, perquè amb ells vàrem poder arribar fins els límits de les possibilitats en l'exercici de la llibertat d'informació. Els temps no eren, òbviament, els mateixos. L'any 1969, quan Tarín va arribar a la direcció, s'havia reimplantat per uns mesos la censura prèvia, i amb ell, amb entebancs de tot tipus, vàrem continuar fins la tardor de 1973, en ple "tardofranquisme". Sota la seva direcció vàrem viure, el desembre de 1970, les tensions del judici de Burgos i la bunquerització del règim, que magníficament reflectia el cronista del periòdic a Madrid, Josep Melià, encara que no tot el que Melià escrivia arribava als lectors. Martín Ferrand, que s'estrenà amb l'atemptat que costà la vida a Carrero Blanco, significaria un pas endavant en la possibilitat de fer coses. Venia de fora i tenia les mans més lliures. El seu error va ser creure en allò que se'n va dir

“el espíritu del 12 de febrero”, com es demostraria el mes de juliol de 1974, quan només la seva dimissió va poder salvar el diari de greus represàlies. Però per parlar de directors hauria de parlar de mi i això, si és que val la pena, ho han de fer altres.

S’anava escrivint la Història en aquells anys. Eren els del final d’una dictadura i els del naixement d’una democràcia. Es podria parlar del tractament que hi donàvem els diaris a aquells fets. S’hauria de parlar llavors del moment clau per a la vida del país, que va ser el 20-N, i de com el vàrem viure al “Diario de Barcelona”. Aquella edició necrològica va quedar preparada el juliol de 1974 quan la tromboflebitis del general Franco. Jo en vaig guardar els fotolits en un calaix del despatx, i íntegrament van servir 16 mesos després. Es podria parlar de les llargues nits de vetlla a la redacció a l’octubre i novembre de 1975, de les converses amb els companys, quan començàvem a somiar tots en un país lliure i amb tot el que es podria fer amb una premsa lliberada dels lligams repressius. Eren anys d’esperances, de plataformes unitàries i d’il·lusions col·lectives, que en el període que a mi em toca recordar es tanca en les vigílies de les primeres eleccions democràtiques. Són una mica més de set anys. Però, ¡quins set anys per a la premsa! Del ressorgiment del “blavisme”, a l’ombra del cas Matesa, de l’enfolliment de les adhesions motivades pel judici de Burgos, de les últimes execucions, fins a la Constitució i el reconeixement legal dels partits.

72

Però la Història ja està escrita, ara ja cau molt lluny i tampoc parlaré de tot això. Parlaré d’empresaris, dels que em vaig trobar al “Diario de Barcelona”. Amb ells també s’explica l’evolució del periòdic, el que va ser i el que no va poder ser. Les nostres il·lusions professionals depenen en bona part d’un empresari, que sovint les ha convertit en frustracions. Sobretot en aquells anys.

1969-1972: Miquel Mateu-comte de Godó

Vaig entrar al diari el primer dia de novembre de 1969, quan es mantenia encara la propietat que havia fet possible la reaparició del periòdic a la postguerra. Prop de la meitat de les accions de la família Mateu, que n'havia adquirit la totalitat als Brusi, l'any 1923, i prop de l'altra meitat era del comte de Godó, cedida per Miquel Mateu a canvi del capital necessari per a la reaparició, l'any 40. Una participació poc més que simbòlica era d'algunes famílies monàrquiques de Catalunya. Sense aquells diners de "La Vanguardia", el diari no hauria sortit mai més. Miquel Mateu sabia el que li havia costat abans de la guerra al seu pare, Damià, "el Mateu dels ferros", i no creia en la premsa com empresa. Per això la gestió empresarial la va donar a la gent del carrer de Pelai, la qual cosa els permeté tenir sempre perfectament controlada la suposada competència. Amb escasses inversions, l'empresa va funcionar mentre el diari va tenir algun benefici. Quan jo vaig entrar ja es perdien alguns diners. Pocs, però s'havia invertit el signe de guanys a pèrdues. Ja no era el segon diari de la ciutat. S'havien desaprofitat les esclotxes que permetia la llei de Premsa de 1966, que "El Correo Catalán" havia sabut aprofitar, i en la davallada podia haver-hi influït també el canvi d'imatge, que desaconsellava un sector de la redacció, amb la decisió de doblar el seu format tradicional. Amb això havia consistit la modernització.

Aquell any 1969 havia mort Enrique del Castillo i l'empresa, a proposta del sector de "La Vanguardia", havia nomenat director Josep Tarín. Amb ell s'intentarà frenar la davallada. S'ampliarà el quadre professional i com que els redactors no caben a la vella redacció, s'habilitaran locals nous de la casa, que abans de la guerra havia estat seu de "El Día Gráfico". Això vol dir que s'obriran les portes del carrer Muntaner —fins llavors s'entrava pel passatge de la Mercè,

avui Valeri Serra— i que s’abandonarà “la taula” de redacció, semblant a aquella on surt Joan Maragall en una històrica fotografia, i que per primer cop en 178 anys cada redactor disposarà de la seva taula. Això pot semblar intranscendent, però adquiriria una dimensió grandiosa en una empresa de propietaris rics, però de liquidesa escassa.

A Miquel Mateu i al comte de Godó se’ls veia poc pel diari. Hi anaven el dia de la junta general, saludaven el director i la gent més vella de la casa, i no hi tornarien més fins al cap d’un any. Recordo una nit en la que Miquel Mateu va venir al diari. Franco havia d’arribar l’endemà a Barcelona, i com feia sempre en aquelles ocasions, havia escrit un article donant-li la benvinguda i fent-li saber, amb la lleialtat i el respecte que pertocava, els problemes dels empresaris catalans. Aquella nit va venir també al diari el director general de Premsa, Alejandro Fernández Sordo, que va llegir l’article del president del consell d’administració i que personalment va censurar, davant el seu autor. Jo vaig rescatar la galerada dels tallers, que va enriquir la col·lecció de papers de Josep Faulí, i que suposo que conserva encara.

No anaven per la casa, però érem sabedors de les queixes que rebien pels continguts del diari. Miquel Mateu cridava Josep Tarín al seu despatx o el trucava per telèfon, com va ocórrer freqüentment amb motiu de l’explosió de gas del carrer Capitán Arenas. El comte de Godó de vegades ho feia per escrit. Manuel Ibáñez Escofet, en el seu llibre **La memòria es un gran cementiri**, explica quan el comte de Godó va dir-li que calia silenciar un temps a Vázquez Montalbán, però que no per això s’havia de veure afectat econòmicament. El mateix va fer amb Josep Faulí al diari. Però si a l’Ibáñez, que sense sortir al carrer podia arribar al seu despatx des del “Tele-eXprés”, li va dir de paraula, a en Tarín li va dir per carta. I és que nosaltres, al carrer de Muntaner, entre Diputació i Consell de Cent, érem molt lluny del carrer de Pelai i del seu pensament.

Anava entrant gent nova a la redacció, quasi tota de l'Escola de Periodisme de l'Església, encara que res es movia empresarialment. Però hi va haver un moment que va semblar que l'empresa anava a afrontar seriosament el futur. Va ser a la tardor de 1972, quan es va formar un consell de redacció ampliat per a un canvi de diari, del que, amb el director i gent de la casa, en formaven part Javier Godó, l'actual comte, el jove empresari Leopoldo Rodés i el director de "La Vanguardia", Horacio Sáenz Guerrero. No deixa de ser curiós que el director de "La Vanguardia" ens assessorés sobre el que havíem de fer. Però ja hi estàvem acostumats. Per parlar dels problemes econòmics del "Diario de Barcelona" el nostre administrador anava a "La Vanguardia" a despatxar amb el que ho havia estat abans del periòdic, Esteve Molist, al que els Godó s'havien endut al carrer de Pelai. Aquell consell, almenys, feia les seves reunions al carrer de Muntaner. Una de les decisions va ser la d'estudiar el retorn al format tradicional, el que manté encara l'"ABC". Dels treballs n'ha quedat un número 0, que porta data del 6 de desembre de 1972. I del consell que havia de relançar el "Diario de Barcelona" i enfortir-lo de cara al futur no se'n va saber mai més res.

1972-1975: Artur Suqué i el Cercle d'Economia

L'octubre de 1972 mor Miquel Mateu, i la seva filla Carme és hereva del patrimoni: el castell de Perelada, les caves de l'Empordà, el negoci dels ferros del carrer dels Àngels, altres inversions i quasi la meitat de les accions del "Diario de Barcelona". Això volia dir que el paper del difunt l'ostentaria el seu gendre Artur Suqué. Suposàvem que Suqué, encara que nou president del consell d'administració, es mantindria allunyat del diari, com ho havia estat el seu sogre, i que es mantindria el matrimoni empresarial dels Mateu amb els Godó, ara "don Carlos" i potser al cap d'uns anys "don Javier".

Però ens equivoquem moltes vegades en les nostres previsions, sobretot quan són de caire econòmic. Suqué era un home jove, ben relacionat, i si tenia la presidència volia exercir-la. Des de la redacció no vàrem saber gran cosa de la seva actuació durant els darrers mesos de 1972 i durant el primer mig any 1973. I jo diria que a “La Vanguardia” tampoc en sabien gran cosa. Tot esclatà després de l'estiu, quan cridà Josep Tarín i li va demanar la dimissió. Al carrer de Pelai el deixaven fer, pensant que s'estavellaria, i no varen posar problemes amb el canvi de director, que seria Manuel Martín Ferrand. Era un jove professional amb prestigi, però el fet que se l'hagués d'anar a buscar a fora va causar malestar a la redacció, que en la seva totalitat, els vells i els joves, vàrem adreçar una carta a Artur Suqué fent-li saber el nostre malestar. Suqué i Martín Ferrand, instal·lat ja a Barcelona a partir del 7 de novembre, varen saber reconduir la situació i, amb el cos de redacció ampliat, vàrem treballar a gust.

El buit empresarial que sentíem des de dins el diari s'havia trencat. Martín Ferrand era gerent, a més de director; Suqué venia sovint per la redacció i els seus homes de confiança davant la redacció, José Luís Guirao i Rafael Suñol, eren un bon ajut i amb ells ens sentíem recolzats. A poc a poc vàrem anar sabent els propòsits de Suqué amb el diari. Estava comprant el paquet minoritari d'accions que hi havia encara en mans d'unes quantes famílies monàrquiques, per fer-se amb la majoria. No seria ell el propietari absolut, sinó una empresa especialment creada en la que estarien Carles Ferrer Salat, Carles Güell de Sentmenat, Joan Mas Canti i Albert Folch Rossinyol. Eren gent del Cercle d'Economia, amb imatge d'un nou model d'empresari català, europeista i liberal, que feia coses com les jornades de la Costa Brava i que deia coses en les seves declaracions periòdiques ben allunyades del pensament oficial. Amb ells es podria treballar, perquè el seu tarannà era ben diferent de l'isolament que havíem trobat fins llavors, i en la seva joventut vèiem asse-

gurat el camí del futur. Alguns dels que crèiem aquestes coses ja no érem tan joves, però en la situació del moment al país érem tremendament ingenus.

Quan en els primers dies del mes de juliol de 1974 em vaig haver de fer càrrec de la direcció en funcions, suspent les vacances que acabava de començar, els Godó seguien a l'empresa. Amb el general Franco hospitalitzat aquells dies per la tromboflebitis, eren moments difícils. Als Godó, que pagaven i no manaven, se'ls hi havia de fer molt incòmoda la situació en un diari que volia dir coses i que pels seus continguts causava problemes. I el seu orgull de propietaris del primer diari d'Espanya, per la seva difusió, havia d'estar dolgut. De mitjans d'aquell any 1974 és un informe d'Esteve Molist al comte de Godó, recomanant que no s'entri en cap lluita per aconseguir la majoria, perquè Suqué està pagant les accions a un preu sobrevalorat i que el que cal és renunciar a la presència al "Diario de Barcelona" i retirar l'aparell administratiu i el suport tècnic que "La Vanguardia" posa al periòdic. Així succeeix. El mes de setembre, els Godó, pare i fill, dimiteixen del consell d'administració, substituïts per dos homes fidels de la casa del carrer de Pelai: l'advocat Joaquim Forn i el subdirector de "La Vanguardia", Jaume Arias. El camí estava marcat. L'administrador no trigaria a anar-se'n a "La Vanguardia"; els comtes ja no es durien amb el prehistòric ordinador del carrer de Pelai, encara que signe clar de modernitat llavors; la subscripció se l'hauria de fer el "Diario de Barcelona" i al mes de desembre, el 46 per cent de les accions dels Godó passaven a mans de Josep Maria Santacreu. Era com la retirada d'una administració colonial. Marxava la potència colonitzadora i s'enduaia els seus efectius humans i tècnics.

77

1975: Suqué-Santacreu

A nosaltres no ens va doldre ni va ser un motiu de joia

aquella retirada. Érem professionals, teníem un desconeixement enciclopèdic del tarannà del nou copropietari i no teníem cap greuge dels Godó. Amb ells s'havia complert sempre el que començava a ser important en les empreses periodístiques: encara que bastant menys que a "La Vanguardia", sempre s'havia cobrat puntualment. El que volíem era treballar en un clima de més llibertat i creïem que, mentre en Suqué i la seva gent es mantinguessin al front de l'empresa, això estava assegurat. Ens importava menys qui era el seu soci.

D'en Santacreu vàrem saber que era home de Fraga. Però en aquells temps de possibilisme això tampoc no ens intranquil·litzava, ara que Fraga tornava de Londres fet un demòcrata. Del nou copropietari no en sabíem gran cosa més: que era concessionari de Chrysler, que tenia una gran propietat agrícola pel Bages i el Lluçanès, que era l'amo del Banco de Huesca i que havia guanyat molts diners —ell en deia cèntims— en els anys de l'estraperlo. També ens vàrem assabentar que tenia moltes accions a "El Correo Catalán", encara que la majoria eren d'en Jordi Pujol. I que fins i tot havia invertit en un projecte periodístic que hi havia a Madrid per treure un diari que portaria el títol de "El País". En la nostra ignorància i ingenuïtat, això que un home de diners posés la seva confiança en la premsa ens deixava tranquils. També vàrem saber que havia publicat molts articles sobre agricultura al "Diario de Barcelona" dels temps d'Enrique del Castillo i la persona que ens va informar sobre alguns aspectes de la personalitat de Josep Maria Santacreu ens va dir que el seu autor real havia estat Esteve Molist, que des de la vocació periodística —havia estat subdirector— se li havia desvetllat la vocació empresarial.

L'entrada del nou copropietari va coincidir pràcticament amb la meva confirmació com a director, el gener de 1975. Personalment no m'interessava el càrrec, que per un pacte in-

tern jo l'ocupava en funcions, per si era possible el retorn de Martín Ferrand, que seguia al periòdic com a gerent. Però això es va veure impossible, malgrat les bones relacions d'en Suqué amb la gent no blava de la situació. Les circumstàncies de la vida i els que t'envolten et porten de vegades a allò que no desitges. I tampoc és que fos cap crucifixió, perquè el moment era apassionant per exercir les responsabilitats que nosaltres, des de baix, havíem demanat als directors. Endavant, doncs.

La presència de Santacreu i de la seva gent, en minoria al consell d'administració, va ser discreta en aquell moment. Quan en Suqué ens va presentar, sense mirar a la cara, amb una timidesa real o aparent, però molt apropiada pel seu origen rural, va dir que faríem moltes coses. Durant uns mesos, la presència del seu grup només es va deixar sentir en el consell redacció-empresa que es va constituir i al que assistíem el director, els redactors en cap i els cap de secció —molts menys que avui en dia— juntament amb José Luis Guirao i Rafael Suñol, per part del grup Suqué, i en representació d'en Santacreu hi eren Manuel Milián Mestre —el “sobaco ilustrado”, pels llibres i revistes que portava sempre sota el braç— i Alexandre Pedrós, encara que aquest segon representat va anar canviant. Es feia una reunió setmanal al voltant de la vella taula de redacció i la veritat és que mai hi va haver grans tensions, encara que per la banda Santacreu les queixes sobre els continguts del diari eren cada cop més freqüents.

El daltabaix va arribar el mes de març, amb motiu del ple municipal en el que el llavors regidor, Soler Padró, va presentar una moció en favor de l'aprovació d'un ajut per valor de deu milions de pessetes a l'ensenyament del català a les escoles contra la que votaren 18 regidors, dels quals pocs dies després el diari publicaria el retrat a la primera pàgina. Val a dir que la publicació d'aquelles 18 fotografies va tenir molt de casual. El fotògraf Joaquim Brangulí tenia l'encàrrec, feia

temps, de fer el retrat de tots els membres del consistori i els va fer, precisament, en aquell ple. Va trigar tres o quatre dies a portar les fotografies revelades i en veure la col·lecció, davant l'enrenou que s'havia creat, vàrem decidir publicar les cares dels 18 regidors del no. Atacats des de tots els sectors progressistes, ells havien volgut explicar les raons del seu vot negatiu. Resulta que algun d'ells havia preguntat a l'alcalde Enric Masó, què s'havia de votar, contestant l'alcalde que "aquestes coses empenyen a Madrid". Després ell s'abstindria. Ells volien explicar això a l'opinió pública, però el governador civil, Rodolfo Martín Villa, que és un home molt llest, els va calmar. Ja anul·laria ell l'acord, per defecte de forma, i ja tindrien ocasió de canviar el seu vot. Els tenia frenats i va ser llavors quan va sortir la portada i el galliner es va esvalotar altre cop. Una comissió del no va anar al govern civil amb el "Diario de Barcelona" a la mà, dient que se'ls presentava a portada com una banda de criminals. Aquella tarda, Martín Villa convocà el consell d'administració al govern civil. Sobre la gent d'en Suqué i d'en Santacreu, amb ells presents, va caure tota l'ira de qui representava el poder absolut a Barcelona. No varen tenir ocasió de parlar. Només va poder fer-ho un conseller. Era Albert Folch, que va dir que se sentia avergonyit de pertànyer a aquell consell d'administració i que allí mateix presentava la dimissió. El grup Suqué no era tan sòlid com havíem pogut creure. És clar que Martín Villa va dir a Folch, propietari de les pintures Titán, que ja es veuria si al 1976 se li renovaria el contracte per pintar els vaixells de la Marina de Guerra.

80

L'endemà em va cridar a mi. Havia descarregat la seva còlera i es va limitar a explicar-me la reunió del dia abans. La versió coincidia amb la que m'havien explicat. Jo diria que Martín Villa es divertia explicant les humiliacions a que els havia sotmès verbalment, especialment a Artur Suqué, del que va fer comentaris de mal gust de tipus personal. Estava

ben clar que apostava per un “Diario de Barcelona” sota la propietat exclusiva de Josep Maria Santacreu i que a mi m’estava trametent el missatge que si volia durar a la casa m’havia de recolzar en ell.

La feblesa del grup Suqué i de la gent del Cercle d’Economia es va fer palesa amb el nomenament del gerent. Martín Ferrand havia tornat a Madrid, i es va nomenar pel càrrec a Josep Maria Baygual, a proposta de Santacreu. No era coherent que un president del consell d’administració, que volia exercir el poder que li donava la majoria d’accions, deixés la part econòmica en mans d’un home del soci minoritari. Jo coneixia bé Baygual. Sota la seva gerència havia treballat deu anys a “El Correo Catalán”, empresa de la que la seva família, tèxtil i carlina, havia tingut un bon paquet d’accions, que feia poc havia venut a Jordi Pujol. Si el que es demanava d’ell era que estalviés fins l’últim cèntim i que endurís les relacions fluides que fins llavors havien existit entre redacció i empresa, Baygual faria una bona feina per a la gent que l’havia anomenat. Però potser no pel diari.

Aquell estiu de 1975 hi va haver un atemptat contra el diari. Sortosament només es va cremar el revestiment de fusta de la porta del carrer de Muntaner. Però era preocupant. Com ho eren també els rumors que ens arribaven: que Santacreu negociava amb Suqué la compra de totes les seves accions. Quan ho vàrem preguntar se’ns va negar. Però la notícia es va confirmar després de les vacances. Aquell nou model d’empresari, modern, liberal i europeu, se n’anava. L’equilibri que ens havia de donar garanties s’havia trencat. Ens quedàvem només amb l’empresari rural, enriquit amb l’especulació de tot el que es pogués vendre i comprar, que entenia més de bedells que dels béns de la cultura. S’havia frustrat l’intent de protagonisme social d’una nova generació de la burgesia catalana, formada després de la guerra, oberta i dialogant.

Se n'acabaven d'anar i Franco es posava al llit, del que ja no se n'aixecaria. Alguns van entrar llavors a la política amb els centristes. Mas Cantí em deia al cap d'un temps: "Quina llàstima que ens deixéssim perdre el diari! Si ho haguéssim sabut..."

Suqué va justificar la seva renúncia. L'herència del sogre era un embolic d'interessos i havia de dedicar tots els seus recursos humans i materials a desenredar la troca, i va deixar entendre que ningú dels que l'acompanyaven en l'aventura del "Diario de Barcelona" hi havia posat un duro.

1975-1977: Santacreu, per fi, l'amo

Fins llavors Santacreu havia vingut poc pel diari. Ara que ningú li feia ombra, apareixia moltes tardes, sol o amb el seu fidel escuder Manuel Milián. Venia molt pel diari, encara que no hi tenia despatx. S'instal·lava al de la direcció o al del gerent. El primer dia que va venir li vaig presentar la gent de redacció i es va veure obligat a fer un discurset. Mirant a terra va dir que guanyariem molts cèntims amb el diari, perquè ell sempre havia guanyat diners en els negocis on s'havia posat, i que el vaixell —el diari— tiraria endavant. Va explicar perquè s'havia posat en empreses de premsa. «Un dia un senyoràs de Madrid, allò que se'n diu un senyoràs, em va dir: "Usted, Santacreu ya tiene mucho dinero. Ahora necesita poder y para ello precisa de un banco y de un periódico". El banc ja el tinc, el Banco de Huesca, i el diari és el "Diario de Barcelona"». Per si no arribava a dominar un diari, ja tenia una participació al grup "Diez Minutos", al projecte de "El País" y a "El Correo Catalán". Les accions del "Correo" el frustraven molt. No havia pogut aconseguir la majoria, que era d'en Jordi Pujol, al que anomenava "el pare abad" i per més que els hi volgués vendre, ara que ja tenia un diari, el soci majoritari no els hi volia comprar. Era un home tossut i al final ho va aconseguir.

Santacreu no era ben bé un empresari. Era l'amo. Volia tenir poder. Per això finançava en bona part el relleu de Fraga, que ja havia aconseguit ser ministre de la Governació en el primer Govern de la monarquia, encapçalat per Arias Navarro. De vegades l'havia trucat des del meu despatx, que moltes tardes era també el seu: "Don Manuel, don Manuel, ¿puedo venir mañana por su casa? Le he de explicar una idea que he tenido". I Fraga li deia que sí, naturalment, encara que només hagués de sentir bajanades. De vegades tornava decebut de la seva reunió amb don Manuel. Llavors deia que crearia el PAC, Partit Agrari Català, i que la seva fundació seria al Camp Nou, en una trobada de pagesos de tot Catalunya. Hi havia un avantatge amb ell: que te'n podies riure d'aquestes coses i de la seva manera peculiar de parlar a la seva cara i llavors encara les deia més grosses.

De les seves idees sobre el diví i l'humà, sobre la gent del país, sobre com guanyar eleccions i sobre les cotes de grandesa que assoliria el "Diario de Barcelona" en va deixar constància en tot tipus de reunions amb la gent del diari, fins i tot celebrades a la seva finca del Lluçanès i al seu iot, el "Joaquima", que portava el nom de la seva dona. Això sí, sense sortir del port d'Arenys, perquè es marejava. Amb les seves anècdotes se'n podria fer un llibre, però no és això el que se'm demana i molta gent en podria fer una recopilació molt més ampla. Si aquí he parlat de tot això és perquè crec que ajuda a entendre la personalitat del que va ser el darrer responsable empresarial de Barcelonesa de Publicaciones, SA, editora de l'històric "Diario de Barcelona".

La situació era difícil, però l'anàvem trampejant. L'empresari i la gent que l'envoltava eren de dretes, mentre que la redacció era d'esquerres, i no podia traïr el seu compromís progressista. Jo diria que, paradoxalment, els "fatxes", tan actius en aquells moments, que ens insultaven i ens amenaçaven, ens estaven fent un gran favor. La drete volia aparèixer com civi-

litzada i no podia fer-se solidària amb aquells salvatges que cremaven cinemes, editorials, llibreries, distribuïdores, que mataven un home a “El Paps”, i que deien que amb nosaltres farien el mateix. Ningú no tenia res a dir d’una informació honesta i d’una opinió que demanava per a Espanya el que era possible a l’entorn europeu, que condemnava la violència —“venga de donde venga”—, que demanava respecte per a totes les idees i que quan es produïa l’assalt a un cinema o a una llibreria recordava les paraules de Goebels: “Quan sento parlar de cultura em poso la mà a la pistola”. Amb això i donant veu al diari a gent que estava silenciada en altres mitjans, ja érem del més avançat que hi havia en aquells moments a la premsa de Barcelona.

La conspiració anava per sota. La dona d’en Santacreu —la Quimeta— deia que no podia anar al mercat, perquè les senyores l’avergonyien pel que publicava el diari. Mai he cregut en la sinceritat de les cartes adreçades a Santacreu i a mi. Eren de suposats vells lectors i subscriptors, que deien que havien deixat de llegir-lo, encara que amb el “Brusi” s’havien iniciat en la lectura de premsa, perquè els havia traït. Sempre vaig tenir la sensació que era una campanya perfectament orquestrada, fins i tot per algun membre del consell d’administració, encara que d’esquenes a Santacreu, que l’havia nomenat, perquè l’amo mantenia públicament un grau molt alt de cordialitat amb mi.

Hi havia moments difícils, però que aconseguíem salvar. Un d’ells va ser amb motiu del conveni col·lectiu de 1976. Baygual, el gerent, que era un home molt dur en el tracte, s’havia tancat en posicions ben llunyanes de les aspiracions dels treballadors. Algú va tenir la idea d’enviar una carta a Santacreu, denunciant aquella situació, en la que ell apareixeria com el bo de la pel·lícula i Baygual el dolent. Setmanalment teníem llavors unes reunions redacció-empresa, que presidia Juan Echevarria Puig, home de Motor Ibérica, a qui

Santacreu havia confiat la presidència del consell d'administració. Res no semblava un dia que hagués canviat, quan vàrem arribar a la reunió. Però Echevarria es va limitar a dir que era intolerable que dos membres d'aquella taula haguessin signat aquella carta, que l'empresa se sentia traïda, que s'havien acabat les reunions i que ja se'm diria a mi com es reprendria el diàleg empresa-redacció. I així es va fer: hi hauria dos interlocutors per part de l'empresa, el gerent Baygual i en Santacreu, i per part de la redacció hi assistiríem només el subdirector, Antonio Franco, i jo. Les reunions no es farien en terreny neutral, com havia estat la biblioteca-arxiu, sinó al despatx del gerent. L'amo venia poc. Habitualment només Baygual hi era present. En una d'aquelles sessions —que no reunions— ens va fer un cant sobre les altíssimes cotes de vendes que, segons ell, estava assolint “El Alcázar” per tota Espanya, idea que em concretaria al cap d'uns dies: calia fer “un diari pel búnquer”. Sortosament allò no va durar i amb el nomenament de Martín Villa com a ministre de Sindicats, en el primer Govern Suárez, Baygual se'n va anar a Madrid, com a gerent de “Pueblo”. Va intentar simultanejar les dues gerències, però Santacreu no li permeté i va cobrir el seu lloc amb el nomenament d'un nebot de la seva dona, que venia del negoci dels cotxes: el Paquito. Milián ocuparia llavors el despatx de direcció de la vella redacció amb funcions, que si eren de comissari polític nosaltres li vam posar tot d'entrebancs per poder-les exercir.

La imaginació de Santacreu era desbordada. Veient que podia treure un alt rendiment d'un solar al carrer de Muntaner, va decidir portar el diari a la vorera de l'autovia de Castelldefels, allí on hi havien els “xatarreros” i on hi ha ara el polígon Pedrosa. Va comprar els terrenys, va encarregar els plànols de l'edifici a un arquitecte, dient-li que hi volia una piscina pel personal. Devia ser per compensar-nos de les moltes hores que passàvem al diari. De l'edifici i de la piscina

no se'n va saber mai més res, però el solar del carrer de Muntaner sí que el va rendabilitzar.

Edificar al carrer de Muntaner significava aprofitar millor l'espai que hi havia per la banda del Consell de Cent i del passatge de la Mercè. L'ocasió s'aprofitaria per canviar la rotativa, una Harris que es va encarregar, amb la que es podria fer un diari modern, que el públic ens pendria de les mans, amb el que es guanyarien molts cèntims i bla, bla, bla... El nou "Diario de Barcelona" sortiria al carrer a la primavera. Davant el canvi, a mitjans de gener de 1977, vàrem tenir les primeres reunions i quedaren constituïdes les comissions per portar a terme el projecte: imatge, nous continguts, acte de presentació... Eren moments difícils i tensos: a Madrid s'havia produït la matança d'Atocha, una noia moria pels trets de bales policials, alguns policies havien estat assassinats i havia estat segrestat el tinent general Villaescusa, mentre Oriol i Urquijo seguia en mans del GRAPO des de desembre.

Santacreu semblava tenir-me toda la confiança. Així ho havia demostrat davant tots els representants de redacció, quan Milián reclamava més protagonisme en el relançament del diari. Ens vàrem anar reunint en les setmanes següents, fins que un dia se'm va convocar per l'endemà al matí al meu despatx, juntament amb el subdirector, Antonio Franco, i els redactors en cap, Enric Sopena i Pere Oriol Costa. Crèiem que seria una reunió improvisada sobre el canvi i res no ens intranquil·litzava. Santacreu va arribar amb Milián. Ens vàrem seure els sis en unes butaques i un sofà i al mateix moment Santacreu es va posar dret, tot dient: "Josep, deixa que et doni una abraçada... T'estimo molt, però no pots continuar com a director. Tria un lloc a la casa i posa't el sou que vulguis..." Aquesta mostra de teatre de l'absurd es va representar al número 49 del carrer de Muntaner, allí on ara hi ha un bloc de pisos. Es va representar en funció única el 25 de febrer de 1977.

Després m'han dit que l'autor de l'obra era el ministre d'Informació i Turisme, al qual s'havia demanat una subvenció per les inversions que es feien i que a canvi havia exigit el meu cap. Potser sí. Però algú podia haver inspirat l'argument des de Barcelona. Era igual, si el diari i la gent continuaven. Però això ja es veuria després. ■